

Svenska som andraspråk

De ny anlända eleverna behöver snabbt tillägna sig ett språk för kommunikation och lärande. Läroplanen betonar att språkutveckling är *alla* lärares uppdrag, men läraren i svenska som andraspråk (sva) har av naturliga skäl ett särskilt ansvar. I grundskolans kursplan för sva framgår tydligt att de övergripande målen är att eleven ska utveckla förmågan att:

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift
- läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang
- välja och använda språkliga strategier
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer
- söka information från olika källor och värdera dessa.

Målen är vittomfattande och högt ställda. Därtill ska det gärna gå fort.

Svårigheter med kursplanen

Kursplanen riktar sig till en bred målgrupp, som inkluderar alla elever som läser svenska som andraspråk. Kursplanen är närmast formulerad utifrån behov hos flerspråkiga elever som vistats länge i Sverige och huvudsakligen haft sin skolgång här, och den är nästan identisk med kursplanen för ämnet svenska. Ett problem är därmed att den inte tillräckligt tar upp just nyanlända elevers förutsättningar och behov. De nyanlända ska ju tillägna sig ett helt nytt språk från grunden och på kort tid utvecklas till kompetenta språkanvändare såväl i vardagslivet som i skolan, där de behöver ett specialiserat, formellt språk för lärande i olika ämnen.

Progressionen synliggörs i kursplanen genom det centrala innehållet för åk 1–3, 4–6 och 7–9, och genom kunskapskraven i åk 1, 3, 6 och 9. Nyanlända elever börjar i svensk skola i alla årskurser. Avståndet mellan progressionen i kursplanen och dess tillämpning för nyanlända blir större ju högre upp i skolsystemet man kommer, eftersom den språkliga nivån behöver anpassas, samtidigt som innehållet inte bör förenklas eller de kognitiva utmaningarna sänkas. Att tolka och konkretisera kursplanens övergripande mål, innehåll och kunskapskrav innebär därför en särskild utmaning för lärare som undervisar nyanlända på högstadiet och på Språkintröktionsprogrammet.

Projektets ämnesplanering för sva

En viktig utgångspunkt i projektet är att urskilja och synliggöra sva-ämnets kunskapsområden (t.ex. sakprosa, grammatik, språkvariation, språkbruk, skönlitteratur) och de enskilda språkfärdigheterna (tala, lyssna, läsa, skriva). Detta gör vi för att:

- undvika risken att något kunskapsområde tappas bort
- undvika att det ska bli en slagsida åt vissa färdigheter på bekostnad av andra
- synliggöra dels delarnas betydelse för helheten, dels hur färdigheterna samspelar med varandra
- i större utsträckning möjliggöra bedömning och dokumentation av enskilda färdigheter i elevernas språkutveckling.

Projektets argument för detta angreppssätt ligger i linje med Skolverkets bedömningsstöd *Bygga svenska*, som framhåller att det kan vara nödvändigt att fokusera på varje färdighet för sig med tanke på behovet av individuellt anpassad återkoppling. Om man kan urskilja och bedöma utvecklingen av enskilda färdigheter ökar möjligheten att synliggöra framsteg, också innan eleverna har så mycket språk att de kan klara kunskapskraven i kursplanen. Detta är avgörande för elevernas motivation och för en effektiv planering för fortsatt språkutveckling.

En grundtanke i planeringen av sva är att i schemat örönmärka lektioner för olika delområden. Utifrån dessa delområden, med text, skrivande och grammatik som stomme, utformas ämnesplaneringen för sva.

Svenska som andraspråk, totalt 10 lektioner/vecka					
Delområden sva:	Skönlitteratur	Uttal	Text, skrivande och grammatik	Ämnesinr. sva	Total
1 Ödödra	2	1	4	1	8
2 Nacka	2	2	4	2	10

?

En annan grundtanke är att på en annan ledd synliggöra språkfärdigheterna för att möjliggöra systematisk planering för elevernas språkutveckling inom delområdena. Varje färdighet är uppdelad i en mer mekanisk del och en mer betydelseinriktad del.

Produktivt		Receptivt	
Skriva	a) skrift, ortografi, ord b) text, grammatik	Läsa	a) avkodning, flyt i läsning b) läsförståelse
Tala	a) uttal, flyt b) samtal, retorik	Lyssna	a) avkodning b) hörförståelse

På ett övergripande plan siktar *Intensivsvenska* mot en mer likvärdig utbildning i sva genom explicititet och konkretion gällande mål, undervisningsinnehåll och (både formativa och summativa) bedömningsmöjligheter.